MUSTAQILLIKDAN KEYINGI O‘ZBEK MILLIY MUSIQA STRATEGIYASI VA RIVOJLANTIRILISHI

Termiz davlat pedagogika instituti

Ergasheva Dilnura Ilhomjon qizi

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan keyingi davrda milliy musiqa san’atini rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati, milliy musiqa merosini tiklash va asrash strategiyalari hamda zamonaviy musiqa madaniyatining taraqqiyot bosqichlari tahlil qilinadi. Shuningdek, maqom san’ati, baxshichilik, estrada, folklor va yosh ijodkorlarni qo‘llab-quvvatlash masalalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar. Mustaqillik davri, milliy musiqa, musiqa strategiyasi, maqom san’ati, baxshichilik, folklor, estrada, madaniyat siyosati, milliy meros, san’at taraqqiyoti, o‘zbek musiqasi.

Kirish

Musiqa xalqning ma’naviy hayoti, milliy o‘zligi va tarixiy xotirasini aks ettiruvchi muhim san’at turlaridan biridir. O‘zbek xalqi asrlar davomida boy musiqa merosini yaratib, uni avloddan avlodga yetkazib kelgan. Biroq sovet davrida milliy musiqa ma’lum mafkuraviy ta’sir ostida rivojlangan bo‘lsa, mustaqillik yillarida milliy qadriyatlarni qayta tiklash va rivojlantirish imkoniyati paydo bo‘ldi. 1991-yilda O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, madaniyat va san’at sohasida yangi davr boshlandi. Milliy musiqa merosini asrash, unutilgan an’analarni tiklash va yosh avlodga yetkazish davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylandi. Shu sababli maqom, baxshichilik, folklor va milliy estrada san’atini rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. Mustaqillik davrida musiqa nafaqat estetik vosita, balki milliy g‘urur va ma’naviy birlikni mustahkamlovchi omil sifatida ham talqin qilindi. Shu bois davlat tomonidan san’atkorlarni qo‘llab-quvvatlash, xalqaro festival va tanlovlar tashkil etish, musiqa ta’limini rivojlantirish kabi masalalarga katta e’tibor

qaratildi. O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin milliy madaniyat va san’atni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Ayniqsa, o‘zbek milliy musiqasini asrash va rivojlantirish masalasi muhim ahamiyat kasb etdi. Davlat tomonidan musiqa san’atini qo‘llab-quvvatlash maqsadida yangi qonunlar, farmon va qarorlar qabul qilindi. Milliy musiqa merosini saqlash, ijodkorlarni rag‘batlantirish hamda xalqaro madaniy aloqalarni kengaytirishga alohida e’tibor berildi.

Mustaqillikning dastlabki yillarida sovet davrida cheklangan ayrim musiqa janrlari qayta tiklandi. Diniy va tasavvufiy qo‘shiqlarga bo‘lgan qiziqish ortdi. Mumtoz musiqa va maqom san’ati rivojiga yangi imkoniyatlar yaratildi. Bundan tashqari, milliy musiqani xalqaro miqyosda targ‘ib qilish strategiyasi ham shakllandi. O‘zbekiston san’atkorlari xalqaro festival va tanlovlarda faol ishtirok eta boshladilar. Mustaqillik davrida maqom san’atiga bo‘lgan e’tibor sezilarli darajada oshdi. Shashmaqom, Xorazm maqomlari va Farg‘ona-Toshkent maqom yo‘llari milliy madaniyatning bebaho boyligi sifatida e’tirof etildi. Davlat tomonidan maqom san’atini rivojlantirish va yosh avlodga yetkazish maqsadida maxsus markazlar va ta’lim muassasalari tashkil etildi. Maqom ansambllari faoliyati qo‘llab-quvvatlandi. 2018-yilda O‘zbekistonda Xalqaro maqom san’ati festivali tashkil etilishi milliy musiqa tarixidagi muhim voqealardan biri bo‘ldi. Ushbu festival orqali maqom san’ati xalqaro miqyosda keng targ‘ib qilina boshladi. Maqom san’atining UNESCO tomonidan insoniyatning nomoddiy madaniy merosi sifatida e’tirof etilishi ham uning nufuzini oshirdi. Bu holat milliy musiqa merosining jahon miqyosida tanilishiga xizmat qildi. Bugungi kunda maqom san’ati nafaqat professional sahnalarda, balki ta’lim tizimida ham keng o‘rganilmoqda. Musiqa maktablari va oliy ta’lim muassasalarida maqom yo‘nalishlari tashkil etilgan. Mustaqillikdan keyin baxshichilik va folklor san’atiga bo‘lgan qiziqish ham kuchaydi. Chunki bu janrlar xalqning tarixiy xotirasi va ma’naviy qadriyatlarini aks ettiradi. Sovet davrida ayrim doston va folklor

namunalariga mafkuraviy yondashuv mavjud bo‘lgan bo‘lsa, mustaqillik yillarida ularni asl holida tiklashga harakat qilindi. Baxshilar va xalq hofizlarini qo‘llab-quvvatlash maqsadida festival va tanlovlar tashkil etildi. Termiz shahrida o‘tkazilayotgan xalqaro baxshichilik festivali milliy folklor san’atining rivojlanishida muhim o‘rin tutmoqda. Folklor-etnografik ansambllar faoliyati kuchaytirildi. Hududiy xalq qo‘shiqlari va milliy kuylar qayta tiklanib, sahnalashtirildi. Bu jarayon milliy o‘zlikni anglash va yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etdi.

Mustaqillik yillarida o‘zbek estrada san’ati ham yangi bosqichga ko‘tarildi. Milliy estrada san’atida erkin ijod muhiti shakllandi. Yangi avlod xonandalari va bastakorlari milliy ohanglarni zamonaviy musiqiy uslublar bilan uyg‘unlashtirishga harakat qildilar. Natijada milliy estrada keng ommalashdi. “O‘zbeknavo” estrada birlashmasining tashkil etilishi estrada san’atini tartibga solish va rivojlantirishda muhim rol o‘ynadi. Estrada xonandalarining ijodiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, milliy qadriyatlarga mos repertuar yaratish masalalariga e’tibor kuchaydi. Mustaqillik davrida estrada qo‘shiqlarida vatanparvarlik, milliy qadriyatlar, ona yurt va insoniy fazilatlarni madh etuvchi mavzular keng o‘rin egalladi. Biroq globallashuv ta’siri natijasida ayrim hollarda milliylikdan uzoqlashish, chet el musiqasiga taqlid qilish holatlari ham kuzatildi. Shu sababli milliy estrada rivojida an’anaviy va zamonaviy yo‘nalishlar o‘rtasida muvozanatni saqlash muhim vazifaga aylandi. Mustaqillik yillarida musiqa ta’limi tizimini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratildi. Respublikada musiqa va san’at maktablari faoliyati kengaytirildi. Bolalar musiqa va san’at maktablari uchun yangi binolar qurildi, zamonaviy cholg‘u asboblari bilan ta’minlash ishlari amalga oshirildi. O‘zbekiston davlat konservatoriyasi va boshqa oliy ta’lim muassasalarida milliy musiqa yo‘nalishlari rivojlantirildi. Iqtidorli yoshlarni qo‘llab-quvvatlash maqsadida turli tanlov va stipendiyalar joriy etildi. “Nihol”, “Yagonasan, muqaddas Vatan” kabi tanlovlar yosh ijodkorlarni kashf etishda muhim rol o‘ynadi.

Shuningdek, xalqaro hamkorlik asosida xorijiy davlatlar bilan madaniy almashinuv dasturlari yo‘lga qo‘yildi. XXI asrda globallashuv jarayonlari musiqa madaniyatiga ham katta ta’sir ko‘rsatmoqda. Internet va ommaviy axborot vositalari orqali turli mamlakatlarning musiqasi keng tarqalmoqda. Bu holat bir tomondan o‘zbek musiqasining jahon miqyosida tanilishiga imkon yaratgan bo‘lsa, ikkinchi tomondan milliylikni saqlab qolish masalasini dolzarb qilib qo‘ydi. Shu sababli mustaqillik davrida milliy musiqa strategiyasining muhim yo‘nalishlaridan biri — an’anaviy san’atni asrash va yosh avlod ongiga singdirishdan iborat bo‘ldi. Milliy kuy va qo‘shiqlarni zamonaviy texnologiyalar asosida yozib olish, raqamlashtirish va internet platformalari orqali targ‘ib qilish ishlari kuchaydi. Bugungi kunda o‘zbek musiqasi xalqaro festivallar, internet tarmoqlari va madaniy loyihalar orqali dunyo miqyosida keng tanilmoqda.

Xulosa

Mustaqillikdan keyingi davr o‘zbek milliy musiqa san’ati tarixida yangi taraqqiyot bosqichi bo‘ldi. Bu davrda milliy musiqa merosini tiklash, asrash va rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylandi. Maqom, baxshichilik, folklor va estrada san’ati rivojiga keng imkoniyatlar yaratildi. Yosh iste’dodlarni qo‘llab-quvvatlash, musiqa ta’limini rivojlantirish va xalqaro madaniy aloqalarni kengaytirish borasida muhim ishlar amalga oshirildi. Shu bilan birga, globallashuv sharoitida milliylikni saqlash, an’anaviy musiqaning asl ruhini yo‘qotmaslik masalasi dolzarb bo‘lib qolmoqda. Bugungi kunda o‘zbek milliy musiqa strategiyasining asosiy vazifasi — milliy merosni zamonaviy taraqqiyot bilan uyg‘unlashtirish, uni yosh avlod qalbiga singdirish va jahon madaniy maydonida munosib **namoyon etishdan iboratdir.**

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I. A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008. – 176 b.

2. Mirziyoyev Sh. M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 592 b.
3. Rajabiy Y. Shashmaqom. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 1978. – 286 b.
4. Yunusov R. O‘zbek maqom san’ati tarixi. – Toshkent: Fan, 2015. – 240 b.
5. Jabborov I. O‘zbek xalq musiqasi va folklori. – Toshkent: Mumtoz so‘z, 2011. – 224 b.
6. Rahimov B. Maqom va milliy tafakkur. – Toshkent: Sharq, 2018. – 198 b.
7. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi. – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti, 2003. – 704 b.
8. Qodirov M. Madaniyat va san’at taraqqiyoti. – Toshkent: Ma’naviyat, 2010. – 176 b.
9. Sodiqov T. O‘zbek musiqasi tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004. – 320 b.
10. Abdullayev R. Mustaqillik davrida madaniyat siyosati. – Toshkent: Akademnashr, 2019. – 288 b.